

Neki principi tumačenja socijalnog ponašanja

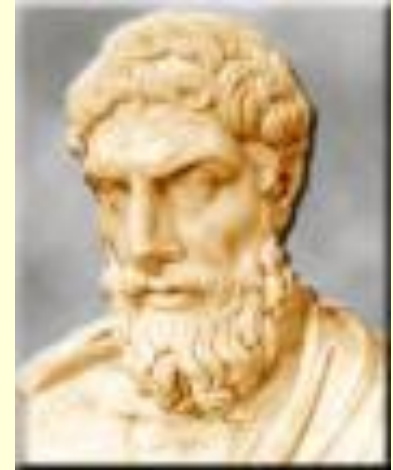
- Hedonizam / egoizam
- Nadindividualna svest
- Imitacija /sugestija /simpatija
- Instinkti

Neki principi tumačenja socijalnog ponašanja

- **Hedonizam / egoizam**
- Nadindividualna svest
- Imitacija /sugestija /simpatija
- Instinkti

Hedonizam

Epikur (341-270 p.n.e.)

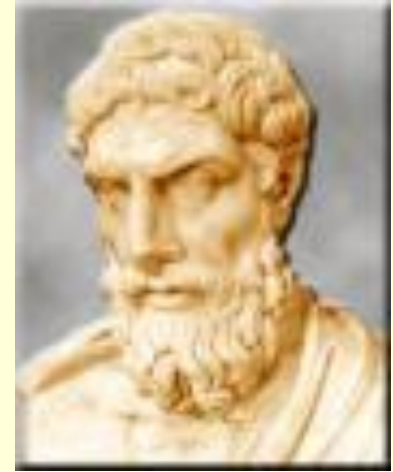

- Osnovna pokretačka snaga je težnja da se postigne zadovoljstvo i izbegne bol
- Zadovoljstvo nije jedino u jelu, piću i seksu, intelektualna zadovoljstva su mnogo veća
- Interesi pojedinaca su jedini racionalni osnov društva

Hedonizam

Hedonizam

Epikur (341-270 p.n.e.)

Kada kažemo... da je zadovoljstvo i sredstvo i cilj, ne mislimo na puka telesna zadovoljstva, kao što neki iz neznanja ili zle namere vele. Kada kažemo zadovoljstvo, mislimo na odsustvo bola i straha. Nije izvor zadovoljstva telesna požuda, niti riba i druge đakonije na bogatom stolu; izvor zadovoljstva je trezveno razmišljanje, traženje razloga za svaki izbor i izbegavanje i napuštanje onih misli koje dozvoljavaju da se nemir naseli u duši.

Nije moguće živeti ugodan život ako se ne živi mudro, časno i pravedno, i nije moguće živeti mudro, časno i pravedno, ako se ne živi ugodno.

Izdanci hedonističke doktrine

- Model “ekonomskog čoveka”: glavni pokretač je materijalna dobit, ljudi rade za novac
- Motivi usmereni na redukciju tenzije, psihoanaliza.
- Bihejvioristička doktrina. Uticaj nagrade i kazne na učenje (“hedonizam prošlosti”!)

Zamerke hedonističkim teorijama

Zamerke hedonističkim teorijama

1. Hedonistički paradoks. John Stuart Mill: “Sreća se može doseći ako nije sama sebi cilj. Samo su oni srećni kojima je um usredsređen na nešto drugo, a ne na sopstvenu sreću. Teži nečem drugom, i naći ćeš sreću usput. Zapitaj se da li si srećan i prestaćeš da budeš (srećan).”
2. McDougall: Zadovoljstvo i bol su nemotivacioni, oni su samo znaci, vodiči, indikatori, da instinkti uspešno ili neuspešno upravljaju svojim tokom.
3. Svakodnevna posmatranja pokazuju da ljude pokreće osećaj dužnosti, lojalnost, spremnost na žrtve...

Neki principi tumačenja socijalnog ponašanja

- Hedonizam / egoizam
- **Nadindividualna svest**
- Imitacija /sugestija /simpatija
- Instinkti

Nadindividualna svest

- Nemački naučnici **Lazarus** i **Štajntal**, osnivači etnopsihologije (1860)
- Uvode pojam **narodnog duha**, prikazujući ga kao samostalno biće.
- U službi političkog programa ujedinjenja Nemačke

Nadindividualna svest

Emil Dirkem (E. Durkheim, 1859-1919)

- Pored individualne svesti, postoji i kolektivna svest koja održava i reguliše socijalni život.
- Kolektivna mentalna stanja mogu se svesti na mentalna stanja pojedinaca u onoj meri u kojoj se mentalna stanja pojedinaca mogu svesti na fiziološka stanja nezavisnih ćelija mozga.

Nadindividualna svest

Vilhelm Vunt (W. Wundt, 1832-1921)

- Osnivač psihologije
- Razlikovao fiziološku psihologiju i psihologiju naroda.
- U periodu od 1900-1920 objavio 10 tomova “Psihologije naroda” (Völkerpsychologie).
- Isticao da postoji samostalna narodna duša koja se manifestuje kroz jezik, običaje i mitove.

Nadindividualna svest

MekDugal (William McDougall)

- "The Group Mind" (1920): visoko organizovane grupe kakve su nacije imaju grupni duh koji on definiše kao organizovani sistem mentalnih ili psihičkih sila u međusobnoj interakciji.
- Kolektivni um, po njemu, misli, oseća, dejstvuje.

Neki principi tumačenja socijalnog ponašanja

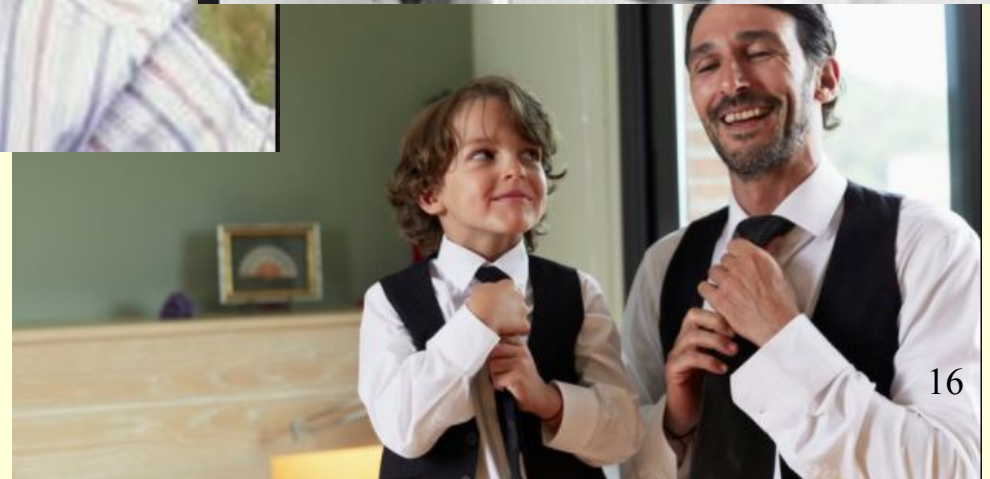
- Hedonizam / egoizam
- Nadindividualna svest
- **Imitacija /sugestija /simpatija**
- Instinkti

Imitacija

- **Gabrijel Tard** (G. Tarde, 1843-1904), francuski sociolog
- “Imitacija je ključ za misteriju društva.” “Društvo je imitacija.”
- “*Les lois de l’imitation*” (1890)

Imitacija

Sugestija

- Pariska škola: **Šarko** (Jean Martin Charcot, 1888-1894)
- tvrdio da samo histerične ličnosti mogu biti hipnotisane.

Sugestija

- **Gustav LeBon** (G. Lebon, 1841-1931)
- Čovekova subsvesna priroda je životinjska i kriminalna. Progres je gotovo isključivo zasluga intelektualne elite.
- 1895. “Psihologija gomile”
- "Period u koji ulazimo je vreme gomila".
- Osećanja i ideje šire se u masi putem “mentalne zaraze”.

Sugestija

Edvard Ros (E. A. Ross, 1866-1907)

- Američki sociolog
- 1908.: “Social Psychology”
- do vrhunca razvija postavke zasnovane na principima imitacije i sugestije.

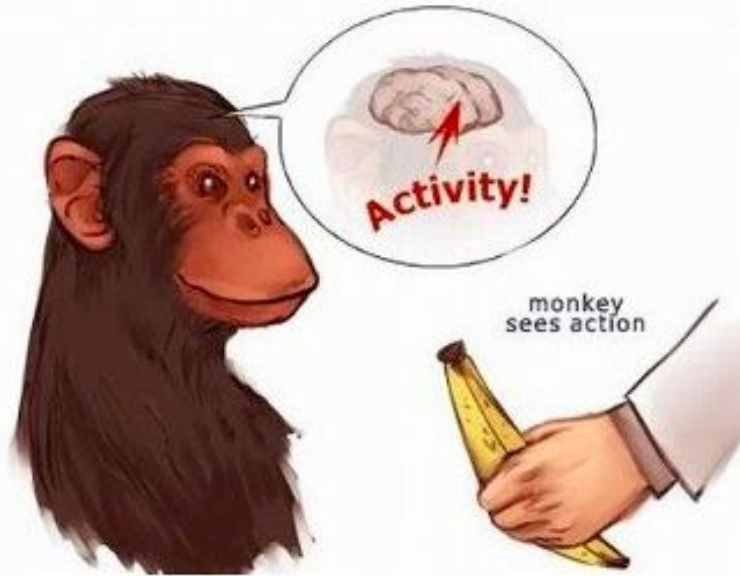
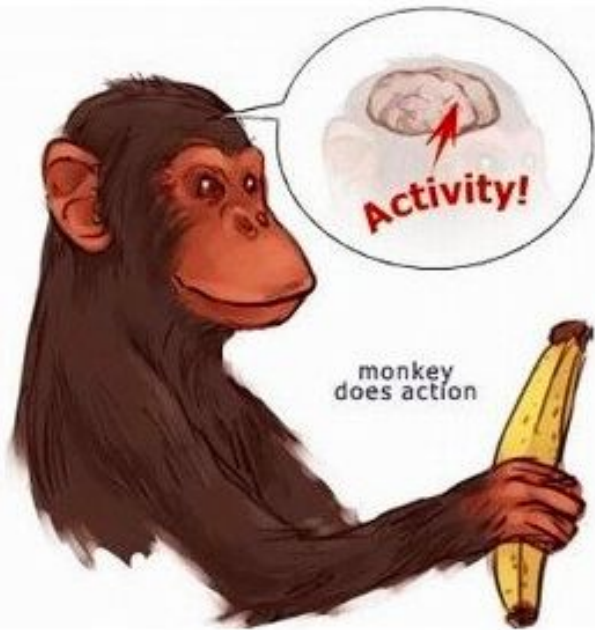
Saosećanje (briga o drugima)

- “Ljudi saosećaju jedni s drugima, ispomažu se, brinu, empatišu, stalo im je jednima do drugih, vole se...
- Radi li se o posrednom načinu postizanja vlastitog zadovoljstva i nezadovoljstva?
- Adam Smit: *„Ne očekujemo mi večeru od dobrodušnosti mesara, pivara i pekara već od njihove brige o vlastitom interesu“.*
- Adam Smit: *“Koji je cilj pohlepe i častoljublja, tažnje za bogatstvom, za vlašću i prvenstvom? ... Biti primećen, biti uslužen, biti prihvaćen sa simatijom, dopadati se i biti uvažavan, to su sve prednosti koje iz toga možemo izvući. Ono što nas interesuje jeste taština, a ne udobnost ili zadovoljstvo”*

Saosećanje (briga o drugima)

- Kako je moguće da postoji “gen za altruizam”? (Richard Dawkins: organizmi su mašine za preživljavanje gena)
- 80-tih godina, slučajno otkriće ogledalnih neurona kod makaki majmuna i ogledalnih neuronskih sistema kod ljudi.

Mirror, mirror

The right hemisphere of the cerebral cortex showing mirror-neuron activity

Visual cortex's response to signal from the retina

Mirror neurons' response to signal from the visual cortex

Sources: Marco Iacoboni; Public Library of Science

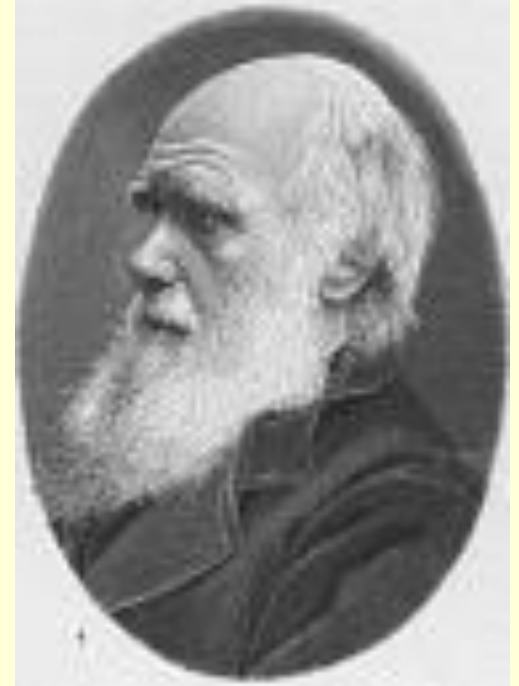

Neki principi tumačenja socijalnog ponašanja

- Hedonizam / egoizam
- Nadindividualna svest
- Imitacija /sugestija /simpatija
- **Instinkti**

Evolucionizam

- **Čarls Darwin** (Ch. Darwin, 1809-1882)
- 1859.: “O poreklu vrsta”, 1871: “Poreklo čoveka”
- Evolucija: stalna adaptacija putem prirodne selekcije
- Čovek, poput svih drugih živih bića, u dugotrajnom procesu prirodne selekcije, nasleđuje one osobine koje su najkorisnije u borbi za opstanak.
- Ističe važnost instinkata.

Instinktivistička shvatanja

Viljem Mek Dugal

(W. McDougall, 1871-1938)

- 1908. "Uvod u socijalnu psihologiju"
- Postulirao 12 instinkata, 1932. proširio listu na 18

Instinkt je "nasleđena ili urođena psihofizička dispozicija koja navodi jedinku da opaža i obraća pažnju na objekte određene vrste, da doživljava emocionalno uzbuđenje određenog kvaliteta pri opažanju takvog objekta, i da dela u skladu sa tim na određeni način ili barem da oseća impuls za takvim delanjem."

Kritike instinktivističkih shvatanja

- 1919. Knight Dunlap u "Journal of Abnormal Psychology" "Are There Any Instincts?"
- Zamerke:
 - nema činjeničkih dokaza; svako pravi liste po svom nahođenju;
 - sterilnost u teoretisanju
 - eksperimentalni rezultati da deca i životinje mogu raditi ono što se fundamentalno razlikuje od onog što obično čine;
 - američki socijalni naučnici imaju otpor prema nativizmu, njihovoj intelektualnoj klimi više odgovara environmentalizam.

Instinktivistička shvatanja

- **Sigmund Frojd** (S. Freud, 1856-1939)
- Sedište instinkata je Id
- *Izvor i cilj* instinkata ostaju postojani celog života, a menjaju se *objekti i načini* zadovoljavanja.
- Instinkti života (Eros) i instinkti smrti (Tanatos)

Instinktivistička shvatanja

- Instinktivistički pristup obnovili **etolozi** (Konrad Lorenz, Nikolas Tinbergen, Karl fon Frish)
- dobili za svoje radove Nobelovu nagradu iz medicine 1973. godine
- postoji bar 7 instinkata: hranjenje, seks, borba, roditeljski, spavanje, teritorijalnost, čišćenje.

Socijalni darvinizam

- principi prirodne selekcije važe i u borbi između ljudskih društava i unutar društva.
- Postoji urođena superiornost rasa i dominantnih društvenih grupa, time se opravdava društvena nejednakost
- Zalaganje za eugeničke programe, protiv socijalnih programa.
- Zastupnici: Spenser, Sumner, Golton, MeksDugal...

Sociobiologija

- Edward Wilson (1975): “Sociobiology: The New Synthesis”
- Socijalno ponašanje ima biološku, genetsku osnovu, oblikovano je tokom procesa prirodne selekcije.
- Daje biološko objašnjenje religije, etike, ratovanja, kooperacije, konformizma...
- Oštro kritikovani zbog redukcionizma i biodeterminizma.